

Pelastakaa Lapset

Lausunto

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi hyvinvointialueiden varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin

Pelastakaa Lapset kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksiään lasten ja perheiden huomioimisesta *Valtioneuvoston asetuksessa hyvinvointialueiden varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin*.

Keskitymme lausunnossamme lasten, lapsiperheiden ja muuttoliikkeessä olevien näkökulman, oikeuksien ja tarpeiden huomioimiseen hyvinvointialueiden varautumisessa sekä valmiussuunnittelussa.

Yleisiä huomioita

Pelastakaa Lapset korostaa, että lapset ovat haavoittuva ryhmä, joka muodostaa merkittävän osan väestöstä eikä siksi ole marginaalinen ryhmä. Hyvinvointialueiden onkin varmistettava toiminnan alusta lähtien, ettei lapsia unohdeta pelastustoimen ja hyvinvointialueiden häiriö- ja poikkeustilanteisiin varautumisessa ja muussa kehittämistyössä.

Häiriötilanteella lähes aina vaikutuksia lapsiin: vaikutukset voivat olla suoria tai välillisiä esimerkiksi vanhempien, koulun tai median kautta. Lasten reaktioihin kriisitilanteissa vaikuttavat muun muassa perheen ja yhteisön suoja tai sen puute sekä mahdolliset aikaisemmat traumaattiset kokemukset.

Suomessa on edetty hyvin häiriöihin varautumisessa, turvallisuudessa sekä viranomaisten, järjestöjen ja vapaaehtoisten yhteistyössä. Eri toimijoiden alueellisiin valmiussuunnitelmiin tarvitaan kuitenkin vielä konkreettisia ohjeita lasten ja perheiden kohtaamiseen, huomioimiseen ja esimerkiksi psykososiaalisen tuen järjestämiseen.

Kaikessa varautumisessa on tärkeää huomioida päätösten ja toiminnan vaikutukset lapsiin. Lapsivaikutusten ennako- ja jälkiarviointia olisi hyödyllistä soveltaa myös alueellisten toimijoiden valmiussuunnitelmiin.

Lapset kärsivät häiriö- ja kriisitilanteissa usein muita ryhmiä enemmän, koska eri kehitysvaiheissa lapset ovat huomattavasti aikuisia alttiimpia ympäristön muutoksille. Lapset ovat riippuvaisia aikuisista, he ymmärtävät tilanteet eri tavoin kuin aikuiset ja heidän vaikutusmahdollisuutensa ovat rajalliset. Maahanmuuttajaperheiden ja -lasten avun saantia voivat lisäksi kriisitilanteessa vaikeuttaa esimerkiksi kielimuuri, sosiaalisten verkostojen puute ja epävarma maassaolotatus.

Alueelliset evakuoitikeskukset voivat koota häiriötilanteessa viranomaiset, järjestöt, seurakunnat ja vapaaehtoiset tuottamaan alueen asukkaille tietoa ja palveluja. Fyysisen avun lisäksi on oleellista, että keskuksissa tarjotaan psykososiaalista tukea ja että lapsille sekä perheille on oma, turvallinen tila. Pelastakaa Lapset voi tarjota häiriötilanteisiin Lapsiystävällinen tila -toimintaa, joka tukee lasten selviytymistä esimerkiksi hätämajoituksessa, evakuoitikeskuksessa, satamassa, lentokentällä tai turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa.

Huomioita perustelumuistiosta

Pelastakaa Lapset pitää hyvänä, että asetuksen perustelumuistiosta huomioidaan varautuminen pitkäkestoiin häiriöihin ja poikkihallinnollisiin riskeihin. Ukrainasta paenneiden auttamisessa alueellinen yhteistyö on osoittautunut tärkeäksi esimerkiksi silloin, kun lapsiperheitä on siirtynyt itsenäisesti tai viranomaisten toimesta alueelta toiselle asumaan.

On myös tärkeää, että muistiossa ja asetuksessa huomioidaan valmiussuunnitelmiin sisältyvä yhteistyö kolmannen sektorin kanssa. Pelastakaa Lapset ehdottaa, että hyvinvointialueiden valmiusharjoituksiin kutsuttaisiin mahdollisimman laajasti mukaan järjestökentän edustajia, jotta konkreettista varautumista häiriötilanteisiin voidaan harjoitella mahdollisimman monipuolisesti yhdessä.

Myös hyvinvointialueiden ja ylipäätään viranomaisten tilannekuvatiedon keräämisessä on tärkeää huomioida tiedon keruu ja tiedon jakaminen järjestötoimijoiden kanssa. Alueellisten yhteistyöryhmien kokoonpanossa on oleellista huomioida mainittujen viranomaistahojen lisäksi myös järjestöjen edustus sekä järjestöjen lapsiin, perheisiin ja vähemmistöryhmiin liittyvä asiantuntemus.

Viestintä häiriötilanteissa

Häiriötilanteissa lapset ja nuoret tarvitsevat oikeaa ja ymmärrettävää tietoa. Alueellisten toimijoiden valmiussuunnitelmiin ja muistiossa mainittuihin kriisiviestinnän suunnitelmiin olisi hyvä kirjata, miten lapsille viestitään kriisin aikana. Vanhemmat ja muut lapsen tukiverkot tarvitsevat usein tukea, jotta he pystyvät auttamaan lapsia. Kunnissa kouluilla, päiväkodeilla ja järjestöillä on tärkeä rooli viranomaistiedon välittäjinä lapsille, jotta se sopii eri-ikäisille lapsille ja saavuttaa nuoria myös verkossa. Maahanmuuttajajärjestöjä, kulttuuritulkkeja ja kielitaitoisia henkilöitä tarvitaan kriisitilanteessa, kun täytyy viestiä monilla kielillä eri kohderyhmille.